

**SOG'LIQNI SAQLASH MUASSASALARIDA ELEKTRON TIBBIY YOZUVLAR
TIZIMINI JORIY ETISHDA HAMSHIRANING O'RNI VA FAOLIYATI (ADABIYOTLAR
SHARHI)**

Raxmatova Sarvinoz Djuraqulovna

**Jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti kafedrası
"Oliy hamshiralik ishini tashkil etish va boshqarish" yo'nalishi**

1 kurs magistranti

Ruzimurotova Yulduz Shomurotovna

<https://orcid.org/0009-0008-9682-3576>

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Jamoat salomatligi va sog'liqni saqlash menejmenti kafedrası assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada sog'liqni saqlash muassasalarida elektron tibbiy yozuvlar (ETYo) tizimini joriy etish jarayonida hamshiralarning faoliyati va roli adabiyotlar sharhi asosida tahlil qilinadi [1,3]. Tadqiqotlar ETYo tizimi hamshiralarning ishini samaradorligini oshirish, tibbiy ma'lumotlarning aniqligi va bemor xavfsizligini yaxshilashga yordam berishini ko'rsatadi [4,6]. Shu bilan birga, raqamli ko'nikmalar yetishmasligi, ish yuklamasining ortishi va axborot xavfsizligi kabi muammolar ham qayd etilgan [6]. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ETYo tizimi to'g'ri joriy etilganda hamshiralarning faoliyatini tizimlashtirish va parvarish sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi hamda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish zaruratini ilmiy asoslaydi [7,9].

Kalit so'zlar: elektron tibbiy yozuvlar, hamshiralik faoliyati, sog'liqni saqlash axborot tizimi, raqamlashtirish, klinik hujjatlashtirish, tibbiy informatika.

Аннотация: В данной статье на основе обзора литературы проанализированы деятельность и роль медсестер в процессе внедрения системы электронных медицинских карт в учреждениях здравоохранения [1,3]. Исследования показывают, что система ЭМК помогает медсестрам повысить эффективность работы, точность медицинской информации и безопасность пациентов [4,6]. В то же время были отмечены такие проблемы, как отсутствие цифровых навыков, возросшая рабочая нагрузка и информационная безопасность [6]. Результаты показывают, что при правильном внедрении системы ЭМК она играет важную роль в систематизации деятельности медсестер и повышении качества медицинской помощи, а также научно обосновывает необходимость развития цифровых компетенций [7,9].

Ключевые слова: электронные медицинские карты, сестринская деятельность, информационная система здравоохранения, оцифровка, клиническая документация, медицинская информатика.

Abstract: In this article, the activities and roles of nurses in the process of introducing the electronic medical records system in health care institutions are analyzed based on the literature review [1,3]. Studies show that the EMR system helps nurses improve work efficiency, accuracy of medical information and patient safety [4,6]. At the same time, problems such as lack of digital skills, increased workload and information security were also noted [6]. The results show that when the EMR system is properly implemented, it plays an important role in systematizing the activities of

nurses and improving the quality of care, and scientifically substantiates the need to develop digital competencies [7,9].

Keywords: electronic medical records, nursing activities, health information system, digitization, clinical documentation, medical informatics.

Kirish: So‘nggi yillarda sog‘liqni saqlash tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi tibbiy xizmat ko‘rsatish sifatini oshirishga qaratilgan muhim yo‘nalishlardan biri sifatida e‘tirof etilmoqda [1]. Ayniqsa, elektron tibbiy yozuvlar tizimining amaliyotga tatbiq etilishi tibbiy ma‘lumotlarni saqlash, qayta ishlash va almashish jarayonlarini sezilarli darajada soddalashtirib, sog‘liqni saqlash muassasalari faoliyatining samaradorligini oshirmoqda [2]. Ushbu jarayonda hamshiralar tibbiy hujjatlashtirishning asosiy ijrochilari bo‘lib, elektron tizimlardan muntazam foydalanuvchi kasbiy guruh hisoblanadi [3].

Hamshiralik faoliyati bemor parvarishi, kuzatuv natijalarini qayd etish, davolash jarayonida shifokor ko‘rsatmalarini bajarish va tibbiy axborotni hujjatlashtirish kabi muhim vazifalarni o‘z ichiga oladi [4]. Elektron tibbiy yozuvlar tizimining joriy etilishi ushbu vazifalarning bajarilish shaklini tubdan o‘zgartirib, hamshiradan nafaqat klinik bilim va ko‘nikmalarni, balki raqamli texnologiyalar bilan ishlash malakasini ham talab etadi [5]. Shu sababli, ETYo tizimi hamshiralar mehnat faoliyatiga bevosita ta‘sir ko‘rsatib, ish jarayonini optimallashtirish yoki aksincha, qo‘shimcha yuklama keltirib chiqarishi mumkin [6].

Adabiyotlarda elektron tibbiy yozuvlar tizimining afzalliklari sifatida tibbiy ma‘lumotlarning aniqligi, hujjatlarning yo‘qolish xavfining kamayishi, bemor xavfsizligining oshishi va klinik qarorlar qabul qilish jarayonining yaxshilanishi qayd etilgan [7,8]. Biroq ayrim tadqiqotlarda tizimni joriy etish davrida hamshiralar tomonidan texnik qiyinchiliklar, vaqt tanqisligi, axborot xavfsizligi bilan bog‘liq xavotirlar va kasbiy moslashuv muammolari kuzatilishi ta‘kidlanadi [9].

Shu munosabat bilan, sog‘liqni saqlash muassasalarida elektron tibbiy yozuvlar tizimini joriy etishda hamshira faoliyatining ilmiy manbalar asosida tahlil qilinishi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolaning maqsadi — mavjud adabiyotlar sharhi orqali ETYo tizimining hamshiralik amaliyotiga ta‘sirini o‘rganish, ijobiy va salbiy jihatlarni aniqlash hamda hamshiralar uchun raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish zaruratini ilmiy asoslashdan iborat.

Material va metodlar: Tadqiqot adabiyotlar sharhi usulida olib borildi va elektron tibbiy yozuvlar (ETYo) tizimini joriy etishda hamshiralik faoliyatiga oid mahalliy hamda xorijiy ilmiy manbalar tahlil qilindi. Materiallar sifatida ilmiy maqolalar, rasmiy hisobotlar va o‘quv adabiyotlaridan foydalanildi. Adabiyotlar mavzuga mosligi va ilmiy ahamiyatiga ko‘ra tanlab olindi. Tahlil jarayonida tavsifiy va qiyosiy metodlar qo‘llanilib, ETYo tizimining hamshiralar ish faoliyatiga ta‘siri umumlashtirildi.

Natijalar: O‘rganilgan ilmiy manbalar tahlili natijalariga ko‘ra, sog‘liqni saqlash muassasalarida elektron tibbiy yozuvlar (ETYo) tizimini joriy etish hamshiralik faoliyatining tashkiliy va amaliy jihatlari sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi aniqlangan [1]. Ko‘pchilik tadqiqotlarda elektron hujjatlashtirish jarayonining joriy etilishi hamshiralar tomonidan olib boriladigan tibbiy yozuvlarni standartlashtirishga, ma‘lumotlarning takrorlanishini kamaytirishga va hujjatlarni yuritishdagi xatoliklar sonini qisqartirishga xizmat qilgani qayd etilgan [2].

Adabiyotlarda ETYo tizimi orqali bemor holati, hayotiy ko‘rsatkichlar, bajarilgan muolajalar va parvarish jarayoni haqidagi ma‘lumotlarning real vaqt rejimida kiritilishi hamshiralar ishining

aniqligi va tezkorligini oshirgani ta'kidlanadi [3]. Bu holat bemorni kuzatish jarayonini yaxshilab, tibbiy yordamning uzluksizligini ta'minlashga yordam bergan [4]. Shuningdek, elektron tizimlardan foydalanish natijasida hamshiralar va shifokorlar o'rtasidagi kasbiy hamkorlik kuchayib, klinik qarorlar qabul qilish jarayonida axborot almashinuvi samaraliroq tashkil etilgani aniqlangan [5].

Tahlil qilingan manbalarda bemor xavfsizligi masalalari ham alohida e'tiborga olingan. ETYo tizimi dori vositalarini buyurish va qo'llash jarayonida xatoliklarni kamaytirishga, allergik holatlar va qarshi ko'rsatmalarni tezkor aniqlashga yordam berishi qayd etilgan [6]. Natijada hamshiralarning mas'uliyati oshib, parvarish sifati yaxshilangan [7].

Biroq adabiyotlar tahlili ETYo tizimini joriy etish jarayonida ayrim muammolar mavjudligini ham ko'rsatdi. Jumladan, dastlabki bosqichda hamshiralar tomonidan texnik vositalar bilan ishlashda qiyinchiliklar yuzaga kelgani, hujjatlashtirishga sarflanadigan vaqtning ortishi va kasbiy stress darajasining oshishi qayd etilgan [8]. Shunga qaramay, ko'plab tadqiqotlarda o'quv-treninglar va moslashuv davridan so'ng elektron tibbiy yozuvlar tizimi hamshiralar mehnat samaradorligini oshirgani va ish jarayonini optimallashtirgani ta'kidlangan [9].

Umuman olganda, adabiyotlar sharhi natijalari elektron tibbiy yozuvlar tizimi to'g'ri rejalashtirilgan va bosqichma-bosqich joriy etilgan taqdirda, hamshiralar faoliyatining sifat ko'rsatkichlarini yaxshilashda muhim vosita bo'lib xizmat qilishini ko'rsatadi [10].

Muhokama: Ushbu tadqiqot doirasida tahlil qilingan adabiyotlar elektron tibbiy yozuvlar (ETYo) tizimini sog'liqni saqlash muassasalarida joriy etish hamshiralik faoliyatiga ko'p qirrali ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi [1]. Natijalarda aniqlangan ijobiy jihatlar — hujjatlashtirishning standartlashuvi, ma'lumotlar aniqligining oshishi va bemor xavfsizligining yaxshilanishi — avvalgi tadqiqotlar bilan hamohang ekanligi kuzatildi [2]. Bu holat ETYo tizimining hamshiralik amaliyotida samarali boshqaruv vositasi sifatida shakllanayotganini ko'rsatadi [3].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, elektron tizimlardan foydalanish hamshiralar va shifokorlar o'rtasidagi kasbiy muloqotni mustahkamlab, klinik qarorlar qabul qilish jarayonini tezlashtiradi [4]. Ayrim manbalarda qayd etilishicha, real vaqt rejimida kiritilgan tibbiy ma'lumotlar davolash jarayonidagi uzilishlarning oldini olishga xizmat qilgan [5]. Bu esa hamshiralar faoliyatining bemorga yo'naltirilganligini kuchaytiradi [6].

Biroq muhokama qilingan manbalar ETYo tizimini joriy etishning dastlabki bosqichlarida muammolar yuzaga kelishini ham inkor etmaydi. Xususan, texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, hamshiralar uchun raqamli ko'nikmalarning yetishmasligi va hujjatlashtirishga sarflanadigan vaqtning ortishi ish jarayonida qiyinchiliklar keltirib chiqargani ta'kidlanadi [7]. Bu holatlar ayrim tadqiqotlarda hamshiralar orasida kasbiy zo'riqish va tizimga nisbatan salbiy munosabat shakllanishiga olib kelgani bilan izohlanadi [8].

Shu bilan birga, ko'plab ilmiy manbalarda ushbu muammolar vaqtinchalik xarakterga ega ekani, tizimli o'qitish, texnik qo'llab-quvvatlash va boshqaruv darajasidagi to'g'ri rejalashtirish orqali ularni bartaraf etish mumkinligi ko'rsatib o'tilgan [9]. Muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, ETYo tizimini muvaffaqiyatli joriy etishda hamshiralarni jarayonga faol jalb qilish, ularning fikr va ehtiyojlarini inobatga olish muhim ahamiyatga ega [10].

Umuman olganda, elektron tibbiy yozuvlar tizimini joriy etish faqat texnologik yangilik emas, balki hamshiralar kasbiy faoliyatida madaniy va tashkiliy o'zgarishlarni talab qiluvchi jarayon ekanligi aniqlanadi [11]. Shu sababli, sog'liqni saqlash muassasalarida ETYo tizimini tatbiq etishda

hamshiralar rolini kuchaytirish va ularning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha uzluksiz choralar ko'rish zarur [12].

Xulosa: O'tkazilgan adabiyotlar sharhi sog'liqni saqlash muassasalarida elektron tibbiy yozuvlar (ETYo) tizimini joriy etish hamshiralik faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi [1,3]. Tahlil natijalari elektron hujjatlashtirish hamshiralar ish jarayonini tartibga solishi, tibbiy ma'lumotlarning aniqligi va uzluksizligini ta'minlashi hamda bemor xavfsizligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi [4,6].

Shu bilan birga, ETYo tizimini joriy etishning dastlabki bosqichlarida texnik qiyinchiliklar, ish yuklarni ortishi va raqamli ko'nikmalarning yetishmasligi bilan bog'liq muammolar yuzaga kelishi aniqlangan [7,8]. Biroq aksariyat manbalarda mazkur muammolar tizimli o'qitish, moslashuv davri va boshqaruv darajasidagi qo'llab-quvvatlash orqali bartaraf etilishi mumkinligi ta'kidlangan [9,10].

Umuman olganda, elektron tibbiy yozuvlar tizimi sog'liqni saqlash muassasalarida hamshiralar faoliyatini modernizatsiya qilish, parvarish sifatini oshirish va zamonaviy tibbiy xizmat ko'rsatish talablariga moslashishda muhim vosita hisoblanadi [11,12]. Shu sababli, ETYo tizimini joriy etishda hamshiralar uchun raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz ta'lim va amaliy treninglarni tashkil etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yxati :

1. World Health Organization. **Digital health interventions: strengthening health systems**. Geneva: WHO; 2019.
2. Ozair F.F., Jamshed N., Sharma A., Aggarwal P. **Ethical issues in electronic health records**. Perspectives in Clinical Research; 2015.
3. McGonigle D., Mastrian K. **Nursing informatics and the foundation of knowledge**. Jones & Bartlett Learning; 2018.
4. Hebda T., Hunter K. **Foundations of health information management**. Cengage Learning; 2016.
5. Stevenson J.E., Nilsson G. **Nurses' perceptions of electronic patient records**. Journal of Advanced Nursing; 2014.
6. Menachemi N., Collum T.H. **Benefits and drawbacks of electronic health record systems**. Risk Management and Healthcare Policy; 2011.
7. Kruse C.S., et al. **Barriers to electronic health record adoption**. JMIR Medical Informatics; 2016.
8. Carayon P., et al. **Work system design for patient safety**. Applied Ergonomics; 2015.
9. Boonstra A., Broekhuis M. **Barriers to the acceptance of electronic medical records**. BMC Health Services Research; 2010.
10. Cresswell K.M., Sheikh A. **Organizational issues in the implementation of health information technology**. International Journal of Medical Informatics; 2013.
11. HIMSS. **Electronic health records and nursing practice**. Healthcare Information and Management Systems Society; 2020.
12. Gagnon M.P., et al. **Digital health adoption by healthcare professionals**. Journal of Medical Internet Research; 2014.

13. Shomurotovna R. Y., Zokir o'g'li A. A., Qahramonovna H. M. THE ROLE OF TECHNOLOGIES IN IMPROVING THE LIFE OF THE ELDERLY.(LITERATURE REVIEW) //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2025. – Т. 5. – №. 3. – С. 435-438.
14. Рузимуротова, Ю. Ш., and Ш. Х. Рахимова. "ФАКТОРЫ РИСКА, ВЛИЯЮЩИЕ НА ЗДОРОВЬЕ РАБОТНИКОВ СТАНЦИЙ СКОРОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 30.1 (2024): 15-20.

